

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Be-reshit

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 596 [1836 oder 1837]

זכ תודלות

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8807

הרגום אשכנזי

תולדת כו

כו (א) אלם יצחק אלט ווארד, אונד וינע אויגען צו טריבע וואורדען, זעהען צו קאָננען, ריעף ער וינען על טעסטען זאָהן עשו, שפראך צו א'הם: מיין זאָהן! דיעוער

ולרבקה: ס כו (א) ויהי כי יזקן יצחק ותכהין עיניו מראת ויקרא את עשו ובנו הגדל ויאמר

אליו

שפראך

ר ש"י

הרגום אונקלוס

כו (א) ותכהין. בעשן של אלו. ד"א כדי שיעול יעקב את הנרכות: לא

כו (א) ויהי כד סיב יצחק ובהיא עינוהי

מלמחיו וקרא ית עשו בריה רבא

ואמר

באור

למרי נפש (משלי ל"א ו' ואיוב ג' כ'), בנפש מרה (איוב כ"א כ"ה), כי מרה נפש כל העם (שמואל א' ל' ו'), כי נפשה מרה לה (מלכים ב' ד' כ"ז), והיא מרת נפש (שמואל א' א' י'), מרת נפשו (משלי י"ד י'), וגמלא ואלך מר בחמת רוחי (יחזקאל ג' י"ד), אחר ואלך מר על סגוף המחובר עם הנפש החיונית, ויחם החמה אל הרוח, רחית בכל חלה כי המרידות תחיתם לנפש כאשר מלאנו שגם המחיקות תחיתם אלי' כמו מתוק לנפש ומרסא לגם (משלי י"ז כ"ד), ומה שהוא משרש מרה נמלא מחובר אל הרוח פעמיים כמו מרו ועלכו את רוח קדשו (ישעי' ס"ג י'), כי המרו את רוחו (תהלים ק"ו ל"ג), ולכן יהי גם מרת רוח בשני חבריו משרש מרה ומענין הכעסה והקנטה, וכתב הרשב"ם לפי שעתיד לומר חס לקח יעקב חסה מכנות חס כחלה לכך הונרך לפרש תחלה עכ"ל: ליצחק ולרבקה, שהיו עובדות ע"ו. (ב"ר):

כו (א) זקן, סעל עבר לגורח פעל: ותכהין עיניו, מן הזקנה כמו שמכינו בספר שמואל (א' ג' כ'), ועיניו החלו כהות ועיניו הקמוט והעלור כי הזקנים יתקמטו עיניהם ויכנסו בחוריהם לפי שיתקשטו יתרי העין כי יגבר עליהם היושב ותחלה הראות, וכוונת הכתוב לדעת המתרגם האשכנזי כן הוא, כאשר זקן יחזק וכהו עיניו, אז קרא לעשו וגו', ותסי' מלת ויהי משמשת גם למאמר ותכהין עיניו מראות, ואז נגלם התנאי, ולכן בא בסופו האמנה, ומן ויקרא הוא תחלת תשובת התנאי, והו"ו מחברתו אל המאמר הקודם המתחזק אליו בזמן, כאשר

המעמר

כו (א) ויהי, אמר המעמר: הספיקות אשר יפלו בענין הפרשה הזאת הלא הן גלויות לעין כל קורא באמת, וכבר נתחננו בהן כל המפרשים חדשים גם ישנים, ואשר הן יותר קשה להולמן לדעתי, להן שט בשלשה: (הא') איך היתה ברבקה אשת חיל רוח מרמה ליען ליעקב להיות בן מניש ומספיר וישנה אביו העור, ואיך שגנה כי יסולו הנרכות האלה (אשר לקחם בתרמית לב ודברי כוזב) על ראש יעקב וזרעו? (ובב') אם יחזק הרגיש כי הקול קול יעקב מדוע לא דרש היטב, והלא כבר נפל ספק בלבו כי אמר האמת זה בני עשו? והנה נודע כי העור למשמע און יובית אמת דבר, ובמ"ג חז"ל סומא היך מותר באשתו בטביעת עינא דקלא. (והג') מדוע מיד אשר שברך יחזק את יעקב ונודעה לו תרמיתו, לא ששב לו עון על זה ולא עלכו לאמר מדוע אזה עושה ככה, ואדרבה אמר גם ברוך יהיה, וכאשר הלך מאתו פדנה ארם עוד הוסיף לברכו, ואשר ויתן לך את ברכת אברהם (לקמן כ"ח ד')? ולהסיר כל המבטלות האלה יראה לי כי רבקה גלתה ליחזק את דבס ה' ורנן יעבוד פעיר (כי כל ידעתי כלל סנה מדוע חזרים תחזים מלגלות את און חושה מה דבר אליה הלא ידעה כי יחזק בזר אלהים ורוח שלי יבינהו), אולם יען המאמר הזה משתמע לתרי אפיו (עיין לעיל בב"ר) לכן נשלה בפירושו מזלוקא בין חיש ואשתו, כי ילחן אשר אהב את עשו פתרו בחסרון

כ"ח

תולדת כז

אליו ברי ואמר אליהו הנביא:
(ב) ואמר הנה נא וקנתי לא
ידעתי יום מותי: (ג) ועתה שא
נא כליו תליו וקשתה וצא
השדה וצודה לי צידה: (ד) ועשה
לי מטעמים כאשר אהבתי

הי ימיר:

והביאה

הרגום אשכנזי רב

שפרצך: היער בין איד! (ב)יע.
נער שפרצך: איד ווערדענון
ועהר אלט, אונד ווייס רען טאנ
מיינעס טארעס ניכט: (ג) זא
נים גון דיין יאגדערעטהע,
דיין געהענגע אונד דייען בא
גען, געהע הוננים אויף דאז
פעלד, עריאגעסיר איין ווילד-
פרעט, (ד) מאכע מיר שמאק-
האפטע געריכטע, וויא איד
זיא

ר ש י

(ב) לא ידעתי יום מותי. אמר רבי יוחנן
בן קרחא חס מגיע חדס לפרק אבותיו
ידאג חמש שנים לפניו וחמש לאחר כן
וילחק היה בן ק"ג. אמר שמא לפרק חמי
אני מגיע והיא מתה בת קכ"ז והריני
בחמש שנים סמוך לפרקא לפיכך לא ידעתי
יום מותי שמא לפרק אבא: (ג) תליך.
מרכך שדרך לתלות: שא גא. ל' השחזה
באותה ששנינו אין משחזין את הסכין אבל
מ' איה על גבי מלתה סדד סניך ושחוט יפה
שלח תאכילני נבלה: וכודה לי. מן
ההסך

תרגום אונקלוס

ואמר ליה ברי ואמר ליה הא אגא: (ב) ואמר
הא בען סיבית לית אגא ידע יומא דאימות:
(ג) וכען סב בען וינך סייפך וקשתך ופוק
לחקלא וצוד לי צידא: (ד) ועביד לי
חבשילין כמא רי רהימית ותעל לי ואיכול
בריל

מזיאה על גבי מלתה סדד סניך ושחוט יפה

ב א ו ר

כאשר כתבנו כמה פעמים: (ב) הנה נא, כמו עתה, בן פי' הראב"ע, וכן ת"א ויב"ג
והמתרגם האשכנזי, והרשב"ם פי' לשון בקשה והוא דחוק פה: לא ידעתי יום מותי, כי
אחנם הנדבכה תחול יותר בהיות המנרך סמוך למיתה בענין שהיה ביעקב ובמשה, כי אז הנפש
יותר נבדלת מן החומר, (ר"ע ספורנו): (ג) שא, רש"י פי' ע"פ ב"ר לשון השחזה, אבל
אונקלוס ויב"ע תרגמו סב, וכן מתורגם בל"א: נא, אונקלוס ויב"ע תרגמו לשון עתה וכן
מתורגם בל"א, ויש לפרשו לשון בקשה, ולא יהי' כפול בלשון: כלך, יתכן היותו שם כלל,
כלי זיין שאתה נד בהם, והפרט חליך וקשתך, ותליך האשפה המלויה באזור האדם ששם
החלים, וכן פי' הרשב"ם וכן תרגם יב"ע חו הוא הסייף כמו שתרגם אונקלוס סייף כי גם
הוא נחלה, ותחמר וי"ו העטוף מן חליך כמו אדם שת אנוש (ד"ה א' א' א'), והמתרגם
האשכנזי שתרגם (געהענגע) כלל כל מה שמולה הלייד באזורו האשפה והמרכ, והוא פרט למלת
כלך, ולכן בא כלך בלשון רבים, ותליך בלשון יחיד כי הוא שם יחיד כולל, ושראו תלה,
והנפרד תלי בפלג שבי פרי שהקבון מהם ושנה שביה (שופטים ה' י"ב), ממני פריה נמלא
(השע י"ד ט'), וכ"נ דעת בעל הטעמים ששם ז"ק במלת כלך, ואם היו שלשתם שמות
פרטיים ראוי להיות כלך חליך מתוכרים במרכא טפחא כמו אדם שת אנוש, אדם במרכא
שת נטפח, כי על הרוב בשלש שמות יחבדו ב' הראשונים נטעם: וצא השדה, אל השדה
כתרגומו לחקלא, ותחמר לפעמי' הלג"ד או מלת אל: (ד) מטעמים, ענין הטעוה שיעעם
סדד

המעמר

ב"ת ורב יעבוד בלעיר, ורנקה באהבתה את יעקב פירשה אותו בחסרון את, ולדעתי נתחבדו
יחדיו על ענין הזה, עד כי היה יחמק מסופק בדבר והיה פוסק על שני הסעיפים, כג לבו
להאזין לדברי אמתו, וג"מ היה חושש לדעתה אולי הוא אמת, וידוע הוא כי האנשים אשר

תרגום אשכנזי

וא געחן האבע אונד ברינגע
מיה האם איך עססע דאמיט
דיך מינע זעלע זעננע זע-
פארהאיק שמעחבע (ה) רבקה
האטע עם אלס יצחק מיט
זיינעם זאהנע עשו דרעטע. נון
נינג עשו אויף דאס פעלד,
ווילדפרעט צו יאגען, אונד
היים צו ברינגען. (ו) רבקה
אבער שפאך צו איהרעם
זאהנע יעקב: איך האבע ריי-

תולדת כו

והביאה לי ואכלה בעבור
תברכה נפשי בטרם אמרת:
(ה) ורבקה שמעת בדבר יצחק
אלדעשו בנו וילך עשו השדה
לצוד ציד להביא: (ו) ורבקה
אמרה אל יעקב בנה ר'אמר

הנה

תרגום אונקלוס

בדיל די חברכינה נפשי עד לא אימרת:
(ה) ורבקה שמעת כד מליל יצחק עם עשו
בריה ואול עשו לחקלא למיצד צידא לאיחאה: (ו) ורבקה אמרה לייעקב ברה

הספקר ולא מן הגזל: (ה) לצוד ציד
להביא. מהו להביא? אם לא ימלא ציד
הצידא. (ו) יצחק יביא
בריה ואול עשו לחקלא למיצד צידא לאיחאה: (ו) ורבקה אמרה לייעקב ברה

למימר

באור

אדם בפיו ואינו אוכל ממנו ומעביר על גרונו כי אם מעט, וכן אמרו רז"ל מטעמת אינה
לריכה ברכה והשרוי בתענית טועם ואין בכך כלום, הנה כי הטעימה בפה או בלשון בלבד
שיקח אדם נקמה לאונו ויטעם כדרך הטועמים, ורבי יונה חלק מהם בענין אכילה ומהם
בענין טעימה, והנכון כי כלם ענין טעימה, ופירושו ולא טעם כל העם לחם (שמואל א' י"ד
כ"ד), אפילו טעם ואין לריך לומר שלא אכל, ולפי שהחך טועם מיני המאכלים כמו שאמר
ומך אכל יטעם לו (איוב י"ב י"א), אמר פה ועשה לי מטעמים כלומר תגשיל שיטעם החך
מטעמי מיני התגליון הטיבים (רד"ק בשרשים שרש טעם), ולכן תרגום המתרגם האשכנזי
(טוהקאפוטע געריכטע), ואונקלוס ויב"ע תרגמו תגשילין: בעביר חברכך נפשי, ה"ס
בדעתו לנרד אותו שיזנה הוא בברכת אברהם לחמול את הארץ ולהיות הוא בעל הבית
לאלהים כי הוא הבכור, ונראה שלא הגידה לו רבקה מעולם הנבואה אשר אמר ה' לה ורב
יעבד לעיר כי איך ה' יצחק עובר את פי ה' והיא לא חללה, והנה מתחלה לא הגידה לו
דרך מוסר ונזיעות כי ותלך לדרש את ה' שהלכה בלא רשות יצחק, או שאמרה אין אנכי
לריכה להגיד נבואה לנביא כי הוא גדול מן המגיד לי ועתה לא רחמתי לאמר לו כך הוגד לי
מאת ה' טרם לדתי כי אמרה באהבתו אותו לא יברך יעקב ויגיש הכל בידי שמים והיא ידעה
כי נסבת זה יתברך יעקב מפיו בלב שלם ונפש חפנה, או הם סבות מאת ה' כדי יתברך
יעקב וגם עשו בברכת השרב ולו לבדו נתבנו עלילות. (הרמ"ן): (ח) ורבקה שמעה, היחה
שומעת: להביא, לביתו, כ"ה לפי פשיטו, וכן מתורגם בל"א, ולפי שהוא מיותר דרשו רז"ל
שאם לא ימלא ציד יביא מן הגזל: (ו) ורבקה אמרה וגו' לאמר, כבר פירשתי כמה פעמים
ענין

המער

לכנס בלתי נכון להשען על משפט שגלס, מאד יחפזו לעזוב את דבר המסופק אל המקרה,
וכאשר יפול הדבר יחשבו כי כן הוא, ומאת ה' היחה הנסכה כי כה יהיה, והנה רבקה טובת
שכל ידעה את האיש ואת שימו שאם ישיג יעקב את הנדבה, יהיה זה בליוה אויפן שיהיה, זאת
יהיה לו לעד כי היא לרקה ממנו, וכי דעת עליון היחה שיעבוד הרב את הלעיר, אף ידעה
שיצחק לא יתאמן למקור הדבר היטיב כי יסמך על המקרה, במשבו כי על ידו יתן ה' משפט
ממים, ולכן אמרה עלי קללתך בני, וכבר רמז הראב"ע לדעת הו"א, כי ז"ל להלן מ"א: ואחרים
אמרו

תולדת כו

הנה שמעתי את-אביך מדבר אל-עשו אחיך לאמר: (ז) הביאה לי ציד ועשה-לי מטעמים ואכלה ואברככה לפני יהוה לפני מותי: (ח) ועתה בני שמע בקולי לאשר אני מצוה אתך: (ט) לך-נא אל-הצאן וקח-לי משם שני גדיי עזים

מכים

תרגום אשכנזי רג

נען פאטער צו דינינעם ברודער עשו רעדען הארען: (ז) ברינע גע מיר ווילדפרעט, אונד מאך צע מיר שמאקראפטע גערייכטע, דאס איך עססע, זא ווילל איך דייך פאר דעם עוויגען זענגען פאר מיינעם טאדע | (ח) נון מיין זאחן! געהארצע מיינער שטיממע, וואס איך דיר הייסע: (ט) געהע צו דעם קליי. נען פיעהע, ברינע מיר דא-הער צווייא גוטע ציעגענבעק-ליין

תרגום אונקלוס

למימר הא שמעית ית אבך ממליל עם עשו אחוך למימר: (ז) אחי לי צידא ועבד לי חבשילין ואיכול ואבריכנך קדם יי קדם מותי: (ח) וכען ברי קביל מני למא דיאנא מפקדא יתך: (ט) איזיל בען לוח ענא וסב לי מתמן תרין גדיי בר עזין טבין

ר ש י

יבא מן הגזל: (ז) לפני ה'. ברשותו שיסכים על ידי: (ט) וקח לי. משלי הם ואינם גזל שכך כתב לה יחזק בכתובתה ליטול שני גדיי עזים בכל יום ב' שני גדיי עזים. וכי שני גדיי עזים היה מאכלו של

ואעבר

ב א ו ר

ענין מלת לאמר הכפולה שמורה על לשון המדבר בלי שינוי, וכן פה בלשון הזה אמרה הנה שמעתי וגו' ולאמר שנסוף הפסוק מורה על הלשון שאמר יחזק, ואין הכוונה שלא תשנה המלות שאמר, כי באמת שינתה המלות כאשר יראה הרוצה שזווי יחזק לעשו הי' בשינוי המלות, וכן דרך הכתיב לשמור הטעמים ולא המלות, וכן רבקה שמה הכוונה ולא המלות בספרה לבנה דברי יחזק, רק הכוונה כשיסובב הדבור אל המדבר ההוא אז תבוא מלת לאמר כמו שאמרה רבקה הביאה לי ציד וגו', ובלא מלת לאמר היתה לריבה לומר, הנה שמעתי את אחיך מדבר אל עשו אחיך להביא לו ציד ולעשות לו מטעמים לאכל לברכו לפני ה' לפני מותי, ושלא להסב הדבור אל יחזק: (ז) לפני ה', בשם ה', אבל כנמרד גבור ליד לפני ה' (בראשית י' ט'), פירושו בכל העולם, וכן וגיגיה היתה עיר גדולה לאלהים (יונה ג' ב'), בכל עולמו של הקב"ה לא היתה עיר גדולה כגיגיה, (בראשית י' ט'), ורש"י פי' לפני ה' ברשותו שיסכים על ידי, ולשון הרמב"ן לא נזכר בכל הפרשה לפני ה' רק במקום הזה כי אמרה לו אמו הברכה לפני ה' תהי' ברוח הקדש ואם יתברך בה עשו אחיך מתקיים זו ובזרעו לעולם ואין לך עמידה לפניו עב"ל: לפני מותי, כמו בטרם אמות: (ט) גדיי, הקטן יקרא גדי בין מן העזים בין מן הכבשים שהרי סמך גדי לעזים, ודומה כי יש גדי שאינו מן העזים, והראש"ע פירש

ה מ ע מ ר

אמרו מה תועלת יש בדברים אחרי שהיתה מחשבתו על עשו? והנה הדבר היה בספק אלו, כי כן אמר הקול קול יעקב וברך מי שיכיה מהם, כי בניו היו שניהם עב"ל. ואמר ההלכה הזאת הן נקל בעיני הקורא המשכיל למצוא דרך סלולה גם מבלעדי, ולזה לא אחריד כי לקבץ

מרים ואעשה אתם מטעמים
 לאביה כאשר אהב: (י) והבאת
 לאביה ואכל בעבר אשר יברכה
 לפני מותו: (יא) ויאמר יעקב
 אל רבקה אמו הן עשו אחי איש
 שער ואנכי איש חלק: (יב) אולי
 ימשני אבי והייתי בעיניו
 כמתעתע והבאתי עלי קללה
 ולא ברכה: (יג) ותאמר לו אמו

ליין, דאס איך דיינעם פא-
 טער שמאקהאפטע געריכטע
 מאכע, וויא ער גערן האט;
 (י) דיא זאלסט דוא דיינעם
 פאטער ברייגען, דאס ער
 עסטע, דאמיט ער דיך זעננע
 פאר ויינעם טאדע. (יא) יא יעקב
 שפראך צו זיינער מוטטער
 רבקה: זיעהע! מיין ברודער
 עשו איזט איין האארונגער מאן,
 איך אבער בין איין גלאטטער
 מאן. (יב) פיעללייכט בעטא-
 כטעט מיך מיין פאטער, זא
 בין איך אין ויינען אויגען וויא
 איין בעטריגער, אונד ברייגען

עלי פלוג אויף מיך אבער ניכט זענען. (יג) דיא מוטטער שפראך

חרגום אונקלוס

ח ש י

ואעבד יהדון תבשילין לאבוקה כמא די
 רחם: (י) ותיתי לאבוקה ויכול בדיל די
 יברכינה קדם מותיה: (יא) ויאמר יעקב
 לרבקה אמו הא עשו אחי גבר שערן ואנא גבר שעיע: (יב) מאים ימושנינגי אבא
 ואיהי בעינוהי כמתלעב ואיתי עלי לוטין ולא ברכן: (יג) ואמרת ליה אמויה עלי

של יחמק אלא הא' הקריב כפת בו ניום
 והאחד עשה מטעמים נפוקי דר"א: כאשר
 אהב. כי טעם הגדי כטעם הלבי:
 (יא) איש שער. בעל שער: (יב) ימושני.

אחאמר

באור

פיכש לא יקרא גדי כי אס מהעזים ומה שאמר גדי עזים כלומר קטן שעדיין לרדף לעזים,
 וכן שער עזים, ואמר כי כן יקרא בערבי גדי. והקנון שלשה גדיים (שמואל א' י' ג'), וסמיכות
 הקנון גדי עזים. (הרד"ק בשרשים שרש גדה): טבים, שמנים, וכן רך וטוב (בראשית י"ח
 ז), שבע מרת הטבת (שם מ"א כ"ו), וכן חרגם יב"ע, שמנין, ובתב הרשנ"ס שזומה לקחת גדיי עזים
 ולא כבשים בשביל העורות שזען קשה כשער אדם: (יא) איש שער, בעל שער, והוא חאר וכן שערות,
 וההפך חלק: (יב) ימושני, שרשו משש מן ממשש בלהרים (דברים כ"ח כ"ט), ודגש השי"ן לחסרון
 הראשונה שהיא עי"ן הפעל ע"מ עון עקבי יסגני מן סגנ, ולשון הרמב"ן אין הטעם שימושהו
 להכיר אותו, אבל אמר אולי יקרב אותי אל עכמו לנשק לי או לשום ידו על פני כדרך חנת
 האב על בנו וימלא במשוש שאני חלק, ואני חמה איך לא פחד מהיכר הקול וכל בני אדם
 נכרים בקולם כמו שאמרו רבותינו האריך סומא מותר בלשמו והאיך בני אדם מותרין בנשותי
 בלילה אלא בטביעות קלא ואס סתם בני אדם מכירין בן מה יהיה ביחוק החכם והנקי
 להכיר בין בנו שחבו' לו באמת טביעות בקול, אולי היו האמים האלה דומים בקולם, וזו'
 הקל קול יעקב דברו שמדבר בלשון רכה ומזכיר שם שמים, או שהיה משנה קולו לדבר בלשון
 אחיו כי יש בכני אדם יודעים לעשות בן עכ"ל: כמחעחע, שרשו חעה ונכסלו העי"ן והלמ"ד,
 והיא מניין פלעל ופירושו כאיש שמתעה אחר: ולא ברכה, אס אולי יאלל עלי ברכה לא

יברכיני

תולדת כז

עלי קללתה בני אך שמע בקלי
ולך קחדי: (יד) ויך ויקחויבא
ראמו ותעש אמו מטעמים
כאשר אהב אביו: (טו) ותקח
רבקה את בגדי עשו בנה הגדל
ההמדת אשר אהבה בבית ותלבש
את יעקב בנה הקטן: (טז) ואת
ערת גדי העזים הלבישה על
ידיו ועל חלקת צואריו: (יז) ותתן
את המטעמים ואת הלהם אשר

עשתה

חרגום אשכנזי רד

צו איהם: דיון פלך זאלל אויך
טיך קאממען, מיין זאהן! גע
הארבע נור מיינער שטימע,
אונד געהע, ביינגע מיר.
(יד) ער גינג, נאהם, בראפ.
טע עס זיינער מוטטער. דיא
מוטטער מאכטע שמאקהאפ
טע שפיווען, וויא זיין פאטער
זיא גערנע האטטע. (טו) רבקה
נאהם דיא בעסטען קליידער
איהרעם עלטעסטען זאחנעס
עשו'ס, דיא בייא איהר אים
הויזע ווארען, בעקליידעטע
איהרען יינגסטען זאהן יעקב.
(טז) דיא פעללע דער יונגען
ציעגען אבער לענטע זיא אויך
זיינע הענדע אן אונד אויך דאז
גלאטטע זיינעם האלזעס.

(יח) היערויף גאב זיא דיא וואהלשמעקקענדען שפיווען אונד דאז בראך, וועלכע זיא

צוי

ר ש י

כמו ממש נלהרים: (טו) החמודות
הנקיות דכייחא כחרגומו. ד"ל שמד
אומן מן נמרוד: אשר אתה נבית. והלא
כמה נשים היו לו והוא מפקיד אלל אמו
אלל

חרגום אונקלום

אחאמר בנבואה דלא ייחון לוטיא עלך ברי
ברם קביל מני ואיזיל סב לי: (יד) ואזל ונסיב
ואייתיה לאמיה ועבדת אמיה תבשילין
כמא די רחם אבוהי: (טו) ונסיבת רבקה

ית לבושי עשו ברה רבא דכייחא די עמה בביחא ואלבישינון ית יעקב
ברה זעירא: (טז) וירת משכי גדיי בר עיוי אלבישת על ידוהי ועל
שעיעות צוארוהי: (יז) ויהבת ית תבשיליא וית לחמא די עבדת בידא

ב א ו ר

ירכני אם אטעהו. (ר"ע ספורנו): (יג) עלי קללחך, אל תפחד שיקלל ואם יקלל תהי
קללחו עלי ולא עליך, כי היתה בוטחת במה שאמר לה הקב"ה ורב יעבד לעיר, כן פי'
הראב"ע והרשב"ם וכן חרגם ינ"ע והמתרג' האשכנזי, ואנקלום חרגם באופן אחר ואינו מיושב
על לשון המקרא: (טו) בגדי, רובו ינא בקבון הזכרים בגדים, אבל נמלא גם צרכוי הנקבות,
קליעות כל בגדתיך (תהלים מ"ה ט'), ויבוא כאל סמוך בקבון הזכרים ואח"כ התאר צרכוי
הנקבות, החמדת, כמו המחנה האמת והכהו (בראשית ל"ב ט') וות גדולה וסוק (מלכים
א' י"ט א'): החמדת, כלומר בגדים חשובים ונחמדים, ואח"כ דכייחא, פי' הנקיות, והם

ה מ ע מ ר

(טו) בגדי עשו, יראה לי שהיו בגדי יעקב ועשו שונים גם בחמינחם, גם בחומר (סטחן)
שממנו נעשו, כל אחד ואחד כפי נורך מלאכתו, והיו לעשו איש ליד בגדים אחרים מאשר ליעקב
שהיה יושב אוהלים רועה לאן, ולזה פחדה רבקה ונקה אולי יכיר ילחק במשוש היד כי המה בגדי
יעקב, לזה הלבישה יעקב בהחמודות שהיו נביתיה, כי לא לבש אותם בכל עת בעבור יקרם.

צונגערליכטעט האטטע איהרעם
 זאָהנע יעקב אין דאָ האַנד .
 (יח) דווער קאָם צו זיינעם פֿאַ-
 טער , אונד שפראַך : מיין פֿאַ-
 טער ! ער שפראַך : היער בין
 איך . ווער ביוט דוא , מיין
 זאָהן ? (יט) יעקב שפראַך צו
 זיינעם פֿאַטער : איך בין דיין
 ערשטגעבאָרנער עשו , איך
 האָבע געטהאָן , וויא דוא צו
 מיר געשפראַכען האַסט ; שטע-
 הע נון אויף , זעטצע דיך , אונד
 אים פֿאַן מינעם ווילדפרעט ,
 דאַמיט דינע זעעלע מיך זעג-
 גע . (כ) יצחק שפראַך צו זיי-
 געם זאָהנע : וויא האַסט דוא
 זאָבאלד עטוואַס געפֿונדען ,
 מיין זאָהן ? דווער שפראַך :
 דער עוויגע , דיין נאָטט , האַט
 עס פֿיר מיך הער געפֿינט .

עשתה ביד יעקב בנה: (יח) ויבא
 אל אביו ויאמר אבי ויאמר
 הנני מי אתה בני: (יט) ויאמר
 יעקב אל אביו אנכי עשו בכרה
 עשיתי כאשר דברת אלי קום
 נא שבה ואכלה מצידוי בעבור
 תברכני נפשה: (כ) ויאמר יצחק
 אל בנו מה זה מהרת למצא
 בני ויאמר כי הקרה יהוה אלהיה
 לפני: (כא) ויאמר יצחק אל יעקב
 גשה נא ואמשך בני האתה זה
 בני עשו אמר: (כב) ויגשי יעקב

(כא) דאָ שפראַך יצחק צו יעקב: קאָם דאָך נעהער , דאָס איך דיך בעטאָסטע , מיין זאָהן זאָב דוא אויך מיין זאָהן עשו ביוט אָדער ניכט . (כב) יעקב טראַט נעהער צו זיינעם פֿאַ-
 טער

ר ש י

אלא שהיה נקי במעשיהו ותשדן: (יט) אנכי
 עשו בכורך . אנכי המביא לך ועשו הוא
 בכורך : עשיתי . כמה דברים כאשר דברת
 אלי : שנה . לי' מיסנ על הזולתין לכה
 מתורגס אסתחור : (כא) גשה נא ואמשך .
 אמר יצחק בלבו אין דרך עשו להיות שם
 שמים

תרגום אונקלוס

דיעקב ברה: (יח) ועל לוח אבוי ויאמר
 אבא ויאמר הא אנא מאן את ברי: (יט) ויאמר
 יעקב לאבוי אני עשו בוכרה עבדית
 במא די מללחא לי קום בען אסתחר וחיכול
 מצידוי בדיל די חברכיני נפשה: (כ) ויאמר
 יצחק לבריה מה דין אוחיתא לאשכחא ברי ויאמר ארי ומן יי אלהה קדמי: (כא) ויאמר
 יצחק ליעקב קריב בען ואמושינה ברי האת דין ברי עשו אמר לא: (כב) וקריב
 יעקב

ב א ו ר

שהי' עובד בהם את אביו בשעת אכילה . (הרשב"ם) . (יט) ואכלה , לווני נתוספת ה"א
 והאל"ף שרש ונקמן טתף כמו זכרה לחסדי דויד ענדך (ד"ה צ' ו' מ"ב) : חברכני , נא
 הפתח במקום הנירי , ולדעת "הרד"ק הנו"ן הנכתבת סימן המדבר והנוספת נבלעת נדגש ,
 [וכ"ה דעת הרשב"ע כמו יסנבנהו (דברים ל"ב י') , ישחרנני (הושע ה' ט"ו , ומשלי א' כ"ח) ,
 או יהי מבלי תוספת והדגש לתפארת הקריאה והוא הנכון לדעתו , ולדבר מזה עוד בקו"א
 א"ה : (כא) ואמשך , הי' ראוי להדגש כחבריו שנפרשה והוקל על הלשון , ולשון רש"י אמר
 יצחק

תולדת כז

חרגום אשכנזי רה

טער יצחק הין. דיעזער בע-
טאסטעטע איהן אונד שפראך:
דיא שטיממע איזט יעקב'ס
שטיממע, דיא הענדע אבער
זינד עשו'ס הענדע. (כג) ער
ערקאנטעטע איהן אלוא ניכט,
ווייל זיינע הענדע זא האריג
ווארען, וויא דיא הענדע זיי
נעם ברודערס עשו; דאזער
זענגעטע ער איהן (כד) שפראך
אבער נאכמאלס: ביזט דוא
אויך מיין זאן עשו? דיעזער
שפראך: איך בין עס. (כה) דא
שפראך ער: רייכע מיר הער!

אל-יצחק אביו וימשהו ויאמר
הקל קול יעקב והידים ידי עשו:
(כג) ולא הכירו כיהיו ידיו כידיו
עשו אחיו שעררת ויברכהו:
(כד) ויאמר אתה זה בני עשו
ויהאמר אני: (כה) ויאמר הגשה
לי ואכלה מציד בני למען
תברכה נפשי ויגשלו ויאכל

ויבא

דא ווילל איך פאן מיינעם זאנהעם ווילדפרעט עססען, דאמיט דיך מיינע זעלע
זעג-

ר ש י

שמים שגור בפיו זה אומר כי הקרה ה'
אלהיך: (כב) קול יעקב. שמדבר בלשון
תחנונים קום נא אל עשו בל' קטורית
דבר יקום אני: (כד) אני. לא אמר אני
עשו

תרגום אונקלוס
יעקב לוח יצחק אביו ומשייה ואמר קלא
קליה דיעקב וידיא ידוהי דעשו: (כג) ולא
אישתמודעיה ארי הווי ידוהי כידיו עשו אחוהי
שעירן וברכיה: (כד) ואמר אתדין בדי עשו

ואמר אנא: (כה) ואמר קריב לי ואיכול מצידא דברי בדיל די תברכינה נפשי
וקריב

ב א ר

יצחק אין דרך עשו להיות סם שמים שגור בפיו זה אמר כי הקרה ה' אלהיך עב"ל, וכ"ה
בב"ר, וכחז הרמב"ן ואני תמה כי לא הי' עשו רשע בעיני אביו ואולי היה חושב בלבו כי
בעבור היותו איש שדה ולבו על ה'יד איננו מזכיר סם שמים מפחדו שלא יזכירונו במקום שאינו
טהור או מנלו כוונה ונחשב לו זה בעיני אביו ליראת שמים, ועל דרך הפשט יהי' זה בעבור
טבעות הקול עב"ל: (כב) הקל קול יעקב, לפי שאומים היו הי' קולן דומה קלת זה
לזה, ולכך טעה יצחק נקולו מאחר שמלאו איש שער על כוארו, (הרשב"ם), ור"ל שטעה עד
הנה וקבל דבריו כמה שאמר אנכי עשו בכרך, ואמר לו מה זה מהרת למלא בני, בחשנו שהוא
עשו, עד שלבסוף אחר דברו עם יעקב דברים הרבה והתנוון היטב נקולו הביר איזה שינוי
נקולו וקראוהו אליו להמישהו, ותמה על זה ואמר הקל קול יעקב וגו': (כג) כי היו ידיו
כידיו עשו אחיו שערח, שעורו, כי היו ידיו שערת כידיו עשו אחיו, ולפי שאמר כידיו עשו
אחיו הוא כמו מאמר מוסגר, לכן מלת אחיו נטפחה שהוא ט"ס מפסיק יותר מן הרביעי
שנמלת ידיו: ויברכהו, הוי"ו מחברת מלת ויברכהו למאמר שלפניו בסנה, ושעורו, ולפי שלא
הכירו כי היו ידיו שערת, לכן ברכהו, וכן מתורגם בל"א: (כד) אתה זה בני עשו, דרך שאלה
אע"פ שאין עמו ה"א השאלה, כי לפעמי' יחסרו ה"א השאלה או התמיהה, וכן אתה אמרת לדניהו
ימלך אחרי (מלכים א' א' כ"ד), ר"ל האתה אמרת, כן פי' הרד"ק, וכן מתורגם בל"א,
והרשב"ם מפרש אתה זה בני עשו, נראה שאתה בני עשו: (כה) ואכלה, האל"ף סימן
המדבר והנח הנעלם שהוא אחריו תחת אל"ף השורש, וכן אומרה לאל סלעי (תהלים מ"ב י'):
מציד בני, כאלו אמר מלידך אלא כן הוא מנהג הלשון, וכן יקום אני ויאכל מליד בנו:

וַיָּבֵא לוֹ יוֹן וַיִּשֶׁת׃ (טו) וַיֹּאמֶר
 אֵלָיו יִצְחָק אָבִיו גִּשְׁה־נָּא וּשְׁקָה-
 לִי בְּנִי׃ (טז) וַיִּגֶשׁ וַיִּשְׁק־לוֹ וַיִּרַח
 אֶת־רִיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר
 רְאֵה רִיחַ בְּנִי כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר
 בָּרַכְנוּ יְהוָה׃ (כח) וַיִּתֶּן־לָהּ הָאֱלֹהִים

זענען. ער דייכטע איהם הין, אונד ער אס, בראכטע איהם אויך וויין, אונד ער טראנק. (כו) דא שפראך זיין פאטער יצחק צו איהם: קאם דאך נע- הער, אונד קיסטע מיך, מיין זאחן! (כז) דיעזער קאם נע- הער, קיסטע איהן. אלס יע- נער דען גערוד וינער קליידער ראך, זענעטע ער איהן, אונד שפראך: זעהע! דער גערוד מיינעס זאחנעס איזט וויא דער

מטל

גערוד איינעס פֿעלדעס, וועלכעס דער עוויגע געזענעט האט. (כח) גאטט געבע דיר פֿאם

חרגום אונקלוס

ר ש י

וְקָרִיב לִיָּהּ וְאָכַל וְאִתִּי לִיָּהּ חֲמָרָא וְשָׂתִי׃
 (טו) וַאֲמַר לִיָּהּ יִצְחָק אָבִוּהִי קָרִיב כְּעוֹן וְנִשְׁק
 לִי בְּרִי׃ (טז) וְקָרִיב וְנִשְׁק לִיָּהּ וְאַרַח יָרֵחַ
 רִיחָא דְלְבוֹשׁוֹתַי וּבְרַכִּיָּהּ וַאֲמַר חֲזִי רִיחָא
 דְּבָרִי כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בָּרַכְנוּ יְיָ׃ (כח) וַיִּתֶּן

עשו אלא אני: (כו) ויהי. והלא אין ריח רע יותר משטף העזים אלא מלמד שנכנסה עמו ריח גן עדן: כריח שדה אשר ברבו ה'. שנחן בו ריח טוב וזהו שדה חסותים כך דרשו רז"ל: (כח) ויתן לך. ויתן ויחזור ויתן בראשית רבה. ולפי פשוטו מוסב לענין הראשון ראה ריח בני שנתן לו

לך

ב א ו ר

(כו) וישקה לי, כל נשיקה שהיא בלא למ"ד היא כפה כמו וישקהו (בראשית ל"ג ד' ושמואל א' י"א) ועם הלמ"ד ביד או בנחף או בלחי ע"פ מנהג המדינו' כמו ושקה לי, וכן וישק לו, וכן וישק יעקב לרמל (בראשית כ"ט י"א), (הראב"ע בתחלת ש"ה וכו' פה), ולא ידעתי מנין לו זה, וכמדומה מהוראת החזו"נים שמהגם ה' שכל נשיקה תהי' כפה, כי מלאנו הלמ"ד שתשמע במקו' את כמו הרגו לאבנר (שמואל ב' ג' ל'), וכן מנה הרד"ק במגילת (ד' קטן דף ק"ז ע"א וע"ב) ענין הנשיקה עם למ"ד בין אותן המשמעות במקום את, וגם בשרשים שרש נשק לא מילק בנייהם: (כו) וירח את ריח בגדיו, החמודות ובגדיהם היו מנושמים במוגמר, ושעור הכתוב, וכשהריח את ריח בגדיג אז ברכהו, וכן מתו' בל"א, והוא נאות לקשר הווי"ן: ראה ריח בני, לפי שהרגשת העין היא גדולה משאר ההרגשות נשאלו שאר ההרגשות לה, (רד"ק בשרשים שרש ראה), ועוד כתב המ"י כי הלוויי הזה לא בא לאדם מיוחד אלא למי שיהי' והוא על דרך מליצה וכן רבים, ולי נראה שאיננה לווי רק היא לקריאה ועיניה כמו הנה, ולכן גמלאת גם לרבים, ראה אנכי נתן לפיכך (דברים י"א כ"ו), כאשר כתבתי על מלת הנה בפ' נח (י"א ג'), ומלת לכה בפ' וירא (י"ט ל"ב), שלא ישתנו בכל מקו' שהם לסימן הקריאה לבד: כריח שדה אשר ברכו ה', את השדה שהוא מלא נרד וכרכם קנה וקגמון, ומשב בלבו שהו' עשו ולפי שם מהשדה הריחו בגדיג כריח לימי האילנו' כי יחכן כי זה המעשה הו' בחדש הראשון, כ"ב הראב"ע. ובפרקי רבי אליעזר אמרו שהי' דבר זה בפסוק וכו' בתרגום יב"ע, דעת רש"י והרשב"ם כי אשר ברכו מוסב על השדה, וכן הסכים המתרגם האשכנזי, והרמב"ן ז"ל פירש שהוא שב על מלת בני שה' ברכו בשדה והוא נגד נגינות הטעמים שהו"ק שנמלת בני מכסיק ית' מז"ק שאחריו במלת שדה, ועוד שימסר ב"ת השמוש והי' ל"ל אשר ברכו ה' בו: (כח) ויתן לך, רש"י פי' כי לפי פשוטו מוסב לענין הראשון ראה ריח בני שנתן לו הקנ"ה כריח שדה וגו', ועוד יתן לך מעל השמים וגו', והרשב"ם פירש שמוסב על ברבו ה',

תולדת כו

מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירש: (כט) יעבדוה עמים וישתחו לה לאמים הוה גביר לאחיה וישתחוו לה בני אמה ארריה ארור ומברכה ברוך:

וישתחו קרי

ויהי

חרגום אשכנזי רו

פאם טהווא דעם היממעלם, אונד פאן דער ערדע פעטטיג-קייט, נעטריידע אונד מאסט דיא פיללע; (כט) פעלקער מיססען דיר דיענען, נאציא-נעוויך ביקקען פאר דיר זווער-דע דיינער ברידער הערר! דיי-נער מוטטער זאהנע ביקקען זיך

פאר דיר. פערפלוכט זיין, ווער דיר פלוכט, אונד ווער דיר זעננעט, געזעננעט!

אלם

חרגום אונקלוס

לה יי מטלא דשמיא ומאובא דארעא וסגיאות עבור וחמר: (כט) יפלחונך עמקין וישמעבדון לה מלבון רוי רב לאחיה ויחגדון לה בני אמה לימד ירון ליטין וירכרף יחון

ר ש י

לו הקנ"ה כריש שדה וגו' ועוד יתן לך מטל השמים וגו' כמשמעו ומדרש אגדה יש הרבה לנמה פנים (ד"א מהו האלהי' דין אס ראוי לך יתן לך ואס לאו לא יתן לך אבל לעזר אמר משמני הארץ יהיה מושך בין לדיק בין ישע יתן לך וממנו למד שלמה כשננה הבית בסידור חפלתו

ישראל שהוא בעל אמונה ומלדיק עליו את הדין לא יקרא עליך חגר לפיכך ונחת לאיש כדרכיו אשר מדע את לבנו אבל עיבד כובדים ומזלות מחוסר אמונה לפיכך אמר ואתה תשמע השמים ועשית ככל אשר יקרא עליך הנכרי בין ראוי ובין שאינו ראוי תן לו כדי שלא יקרא עליך חגר. ברש"י יטן מדויק: (כט) בני אמה - ויעקב אמר ליהודה בני אביך לפי שהיו לו בנים מכמה אמהות ובאן שלא נשא אלא אשה אחת אומר בני אמה: אורריך ארור ומברכה ברוך. ובנלעס הוא אומר מברכה ברוך ואורריך ארור

ב א ו ר

יתן לך מטל השמים כעין ברכת השדה: ומשמני הארץ, אין המ"ס מאותיות בכל"ס הנאה במקום מן כמ"ס מטל כי השי"ן רכוי רק היא מילס השם שהוא מ'שמו ובחבור הכנויים חדגש למ"ד הסעל, וזהו מ"ס מטל מושכת עלמה ואחרת עמה כאלו אמר ומשמני (כדע' הראב"ע, והרד"ק כפי' ס' בראשית), וכן ת"א ויב"ע כפי' ממי"ן, או יהי' ננון גם בלא מ"ס שמושית וש על ויתן לך, ויתן לך מטל השמים, וגם יתן לך משמני הארץ ואין פי' משמני הארץ כמו ארץ שמונה, כי משמני מופשט ממלת הארץ, כאשר יורה הסמיכו', רק פי' שמוניות של הארץ והמתרגם האשכנזי תרגם על כוונה זאת, ויתן לך האלהים (מדינה מבורכת) מטל השמים ושמוניות הארץ, ויכוון השם המופשט הזה: דגן, כולל חמשת המינים, טטה ושעורה שיפון שזולת שועל וכוסמים, ונקראו דגן לאחר שנמרחו, לדעת הרד"ק בשרשים שרש דגן: וחירש, הוא היין הקדש, ושרשו ירש בפלס תינוק (שנדברי חז"ל) מן ינק, אלא שתינוק חאר וזה שם: (כט) הוה, הוי"ו במקום יו"ד: גביר, אדון וראש: לאחיד, הראב"ע פי' בני הפילגשים, אבל לא הי' לו ליחזק פילגשים, ואולי כוונתו לפרש על בני קטורה כי מלת אחיד פירושו קרוביך כמו כי אנשים יאחיס אנתנו (לעיל י"ג ח'): בני אמה, ויעקב אמר ליהודה ישתחו לך בני אביך (שם מ"ט ח'), לפי שהיו לו בנים מכמה אמהות ובאן שלא נשא אלא אשה אחת אומר בני אמה (כ"ד), ולפי פשוטו לאחיד ובני אמה ענין אחד הוא, והוא כפל לשון בצלוח שניות בדרר החליכות הנביאיות: ארריך ארור, כל אחד מאורריך,

ה מ ע מ ר

(כט) הוה גביר לאחיד, עיין בנאורי, ולדעתי היתה מטבע הנכרה הזאת מורגל כפי המכרטים שהאב טרם ימותו אמר כזה אל הנכור נגד אחיו למען יכבדוהו וישמעו לקולו, לכן הכיח גם יחזק במוך בננותיו המאמר השגור הזה ולא שינה את לשונו, גם ברכת לנן לבצקה יראה לי

חרגום אשכנזי

(ב) אלם נון יצחק פאללענדעט האטטע, יעקב צו וענגען, אונד יעקב זא עבען פאן זיינעם פאטער יצחק ווענגענאנגען, דא קאם זיין ברודער עשו פאן זיי- נער יאגד צוריק. (לז) אויך ער מאכטע וואהלשמעקקענ- דע גערעכטע, בראכטע זיינעם פאטער, אונד שפראך צו זיי- נעם פאטער: מיין פאטער! שטעהע אויף, אונד עססע פאם ווילדפרעט זיינעם זאה- נעם, דאמיט מיך דיינע זעעלע ווענגע. (לז) דא שפראך זיין פאטער יצחק צו איהם: ווער ביזט דוא דען? ער שפראך: איך בין דיין ערשטגעבארנער

ר ש י

הלדיקי' תחלת יסורי' וסופן שלום וארריה' ומלעריהם קודמי' למנרכיהם לפיכך יצחק הקדים קללת אוררים לנכנת מנרכים והרשעים תחלתן שלום וסופן יסורין לפיכך כלעם הקדים נכנה לקללה: (ל) יואל יואל

תולדת כו

(ב) ויהי כאשר פלה יצחק לברך את יעקב ויהי אף יצא יצא יעקב מאת פני יצחק אביו ועשו אחיו בא מצידו: (לז) ויעש גם הוא מטעמים ויבא לאביו ויאמר לאביו יקם אבי ויאכל מציד בנו בעבר הברכני נפשך: (לז) ויאמר לו יצחק אביו מי אתה ויאמר אני בנוך בכרך עשו:

ויחרד

חרגום אונקלוס

יהוון בריכין: (ב) והיה כד שיצוי יצחק לברכא ית יעקב והיה ברם מיפק נפק יעקב מן קדם יצחק אבוהי ועשו אחוהי אחא מצידיה: (לז) ועבד אף הוא תבשילין ואעיל לאבוהי ויאמר לאבוהי יקום אבא ויכול מצידא דבריה בדיל די תברכיניני נפשך: (לז) ויאמר ליה יצחק אבוהי מן את ויאמר אבא ברך

בוכרך

ב א ו ר

ובן ומכרכיך: (ל) ויהי כאשר וגו' ויהי אך וגו', נא ככל ויהי בעבור שנתארך המאמר אשר הראשון ומלאנו כמוהו במלת ויאמר: יצא יצא, זה יולא חס נא, ולהניד נסים שנעשו ליעקב נא הכתוב שאלו הקדים לנא רגע אחד קודם לא נתבדך יעקב: מצידו, שם במקום מקור כמו מצודו: (לא) גם הוא, לפי שעה יעקב מטעמים אמר כי גם עשו עשה מטעמים:

ויחרד

ה מ ע מ ר

שהיה אז המנהג לברך את הננות בדרך זה עת ילאו מנית אניהן, וכבר נודע הוא כי מלינו כמה פסוקים בתנ"ך ובפרט בספר משלי שחלק ראשון או האזרון של הפסוק הוא משל המוני ידוע לכל, והמליץ הוסיף עוד משלו מאמר עליו. ארריך, כנר הודעתוך זה פעמים שמדרך העברו להקדים נכנה לקללה ושונה לרעה, וא"כ היה מן הראוי להיות כאן נהיפך מברכיך ברוך תחלה, וכמו שזא ואכרנה מברכיך ומקללך אזור (לעיל י"ב ג'); אולם המליץ כוון פה אל ההדרגה (שטייגערונג) כי אמר שלא לבד כי ארריך יהיו ארוה שזה כפי המשפט כי המקלל את חנרו עונו יא, וכמו שאמר בן קללת חנם לא תנוא (משלי כ"ו ב') שהקרי לו כו"ו שהקללה תחול על המקלל (ע"ש בבאור), אבל מברכיך יהיו מבורכים אף שלא עשו רק מה שראוי.

ויחרד

תולדת כו

תרגום אשכנזי רו

(לג) ויחרד יצחק חרדה גדלה
עד-מאד ויאמר מיד-אפוא הוא
הצד-ציד ויבא לי ואכל מכל
בטרם תבוא ואברכהו גם-ברוך

ואהו עשו. (לג) דא ערשראק
יצחק איבער דיא מאססען
זעהר, אונר שפראך: ווער
איזט דען א-יזא יענער, וועל-
בער ווילדפרעט געיאנט, אונר
מיר געבראכט האט, דאס
איך פאן אללעם גענעססען,
בעפאר דוא קאמסט, אונר איהן געזענגעט האבע? ווירד אויך געזענגעט בלייב ען.

אלם

תרגום אונקלוס

ר ש י

בוכרך עשו: (לג) ויחיה יצחק תוהא רבא
עד לחדא ואמר מאן הוא דיכי דצד צידא
ואעיל לי ואקלית מזולא עד לא תיעור
ו: גם ברוך יהיה. שלא תאמר אילולי שרימה יעקב לאזיז לא נטל את הברכות לכך

ב א ו ר

(לג) ויחרד, א"ת ותוה, לשון תמיה, אבל הרד"ק בשרשים שרש חרד כתב כי ענינו
ענין הפחד בתנועת הגוף כשיבא לאדם פחד פתאום יתנוועע כל גופו ע"ל, ולזה בוון
יב"ע שתרגם ולודעזע יצחק זעזוע, וגם המתרגם האשכנזי תרגם לשון פחד פתאומי:
מי אפוא, הם שתי שאלות נבדלות מי הוא, ואפוא הוא, כלומר אנה הוא הכל
לד ויבא לי כן פי' הרד"ק בשרשים שרש א"ף, וכן פי' הראב"ע, ולדעתם היא מורכבת
מב' מלות, אי פה, וב"כ דעת רש"י ז"ל, ויש שאינה מורכבת ומורה על ענין עתה, ונמלאת
י' פעמים בה"א בסוף ע"פ המסו' וד' פעמים בו"ו, ושאר איפוא בו"ו אל"ף, והרש"ס
כתב וז"ל תיקון לשון הוא כמו איזי שנתלבד אימא לי איזי אתאו"רש בלע"ז עב"ל כ"ה בנו'
כ"י, וננוסח הדפוס מוטעה, ונראה להגיה עוד שג"ל אסט או"רש בלע"ז, בל"א (לור
טטוודע), והוא תקון הלאון בלשונות הללו ליתר הנקשה על הזמן ההוא בעת, ופעמים
יאמר הלועז האשכנזי (ומגע מיר חיינאחז), ובג"הק פעמים יאמר מכרה ביום ביתם אל הזמן,
ופעמים אפוא ביתם אל המקום, ושייחס לתקון הלאון: וכתב עוד הרש"ס שהמדרה היתה
על שמא שער בחלקת לוואריו של יעקב עב"ל, ור"ל כי בשודע לו הדבר פתאום טרם שהתבונן
עליו הי' סבור שהי' איש אחר ולא יעקב בניבור השער: בטרם חבוא, עתיד כדרכו אחר
מלת טרם, כאשר הודעתיד כמה פעמים, בפ' בראשית (ב' ה'), ובפ' וארא (שמות ט' ל'),
שהי' אז הדבר בעתיד, וא"ת תיעול, הניח העתיד במשפטו, אבל יב"ע תרגם עלת: ואברכהו,
הוי"ו קמוכה ולכן הוא עבר כי היא וי"ו המהפכת מעתיד לעבר ודינה להיות בפזק ודגש
אזריה, ובעבור האל"ף שאינה מקבלת דגש נאלץ נקמן, ואם היתה וי"ו החבור היתה בפתח,
כי עיקרה בשוא, רק שלא תבוא שאל לפני ח"ם ונשתנה לפתח: גם ברוך יהיה, עיין בפ'י
הרמב"ן

ה מ ע ר

(לג) ויחרד, לדעת אונקלוס יהיה זה מענין ויחרדו איש אל אחיו (לקמן מ"ב כ"ח) שענינו
השתוממות, ופחד כן לפי שבאמת לא פחד יצחק כי ידע עתה שמתה ה' ולא הדבר לברך את
יעקב כאשר אמרתי; אולם אם גם נפרש כדעת ב"ע (עיין בנאור), אין זה סותר לדעתי כי כן
דרך תהלוכת נפש האדם שאם גם היה מפקפק בדבר רע, יבהל אם יתברר לו כי את אשר
יגור בא, והנה לא נבהל יצחק לפי שלקח יעקב את הברכה כי הגין שיד ה' עשתה זאת, רק
פחד כי יפריד זאת בין אחים, ועשו יגאל את יעקב בלבו על זה, כאשר היה באמת. מי
אפוא

יהיה: * (לד) כשמע עשו את דברי
 אביו ויצעק צעקה גדלה ומרה
 עד מאד ויאמר לאביו ברכני
 גם אני אבי: (לה) ויאמר בא אחך
 במרמה ויקח ברכתך: (לו) ויאמר
 הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה

(לד) אלם עשו זיינעם פאטערס
 ווארטע הארטע, שריע ער
 לויט אונד איבעראויס יעם:
 מערליך, אונד שפראך צוויי-
 נעם פאטער: זענגע מיך דאך
 אויך, מיין פאטער! (לה) דייע-
 זער שפראך: דיין ברודער איזט
 מיט הינטערליסט געקאממען,
 אונד האט דייען זעעגען הין
 גענאממען. (לו) יענער שפראך:

האט ער מיך דעסוועגען שאן צווייא מאהל אונטערטרעטען, ווייל ער יעקב (זונטערטרעטער)

פעמים

תרגום אונקלוס

ר ש י

וכדי תתיה אף ברוך יהי: (לד) כד שמע עשו
 ית פחגמי אבוי וצנח צווא רבתא ומריא
 עד לחדא ואמר לאבוי ברכני אף לי
 אבא: (לה) ואמר על אחך בחוכמא ותביל
 ברכתך: (לו) ואמר יאות קרא שמיא יעקב

הסנים ונרכו מדעתו: (לה) נמומה.
 בחכמה: (לו) הכי קרא שמו. ל' תימה
 הוא כמו הכי אחי אתה שאל לך נקרא
 שמו יעקב ע"ש סופו שהוא עתיד לעקבני.
 תחומא למה חרד יחזק אמר שאל עון
 יש כי שרכתי קטן לפני גדול ושיתי
 סדר היחס החליל עשו מלעק ויעקבני
 זה פעמים. אמר לו אביו מה עשה לך
 אכר לו את כבודתי לקח אמר בנך הייתי

וחכמי

מכר וחרד שאל ענתי על אורת הדין עכשיו לכבוד ברכתי גם ברוך יהיה: ויעקבני. בתרגומו וכמי

ארכי

ב א ו ר

הרמז'ן, ולפי פשוטו שאף אחד מחלה, מ"מ אח"ו כאשר התנוק לתת לב על הדנר הכין
 שכלי ספק לא הי' זה כ"א יעקב כמו שהשיב אח"ו לעשו בלשון ברור כל אחיך במלמה ובלתי
 מסתפק בדבר, לכן אמר גם ברוך יהיה, והרמז'ן כתב גם ברוך יהי' שמיך לעבדני, וגם
 ידע שבעלת רבקה עשה הכל והיא הייתה מוכרת בו שראוי לברכות עכ"ל, ומלת גם ענינה
 לתוספת ופירושה לפי שאמר ולאברכהו שברך אותו שלא מדעתו כיון שהרגיש בו והכיר שיעקב
 היה, אמר גם ברוך יהי' כלומר אברך אותו עתה: (לד) כשמע עשו את דברי אביו וצעק
 וגו', כאשר שמע עשו את דברי אביו אז לעק, והוא"ו מהפכת העתיד לעבר: גם אני, נקמץ
 שלא בהספק אבל הוא בהעמדת טעם והוא חסד מג' שאלו כן, וכבר כתבתי במה פעמים
 שבנות הכינוי כפול דהיינו הפעל עם הכינוי יחד וסמוך לו בין מלפניו בין מלאחריו מלת
 הכינוי, יהי' הענין לעורר הכוונ' ולהניד כי על הכינוי ההוא תשוב עיקר כוונת המדבר במאמר
 ההוא ועיין מ"ג בספוק ופגרינס אתם (במדבר י"ד ל"ב), וענין גם אני יהי' בענין גם אותי,
 בתרגום יונתן בן עוזיאל, ברכני אף לי אנא: (לה) במרמה, אונקלוס וי"ע תרגמו
 בחוכמא, וכן פי רש"י, והרמז'ן ע"י שלא דבר חמת, ור"ל שאף שיעקר הענין הי' נחשב
 אבל יחזק לזריוות ובעבור זה לא נעם עליו ואלדנה שאמר גם ברוך יהי', עכ"ו בהנחת
 הוכרך לדבר שקר ולומר אנכי עשו בנך והוא יקרא מרמה: (לו) הכי, הפ"א לאמתת
 הדבר

ה מ ע ר

אזא, אם גם כבר ידע יחזק מי הוא זה ואי זה הוא, אולי עשה עכמו כאלו לא ידע לכל
 ירגיש עשו כי כבר היה מסופק בדבר, ובכל זאת בך את יעקב ואח"כ אמר בחלו גובר עתה,
 אין זה כ"א כל אחיך במרמה. (לד) גם אני, לדגתי הוא כאלו אמר אני! גם אני בך,

תולדת כו

פַּעַמִּים אֶת־בְּרַתִּי לָקַח וְהָיָה
עִתָּהּ לָקַח בְּרַכְתִּי וַיֹּאמֶר הֲלֹא־
אֶצְלַת לִי בְרַכָּה: (לז) וַיַּעַן יִצְחָק
וַיֹּאמֶר לַעֲשׂוּתֶן גְּבִיר שְׂמֵתוֹ לָךְ
וְאֶת־כָּל־אָחִיו נָתַתִּי לּוֹ לְעֶבְדִים

ודגן

חרגוב אשכנזי רח

הייסט? טיינע ערשטגעבורט
האט ער גענאָממען, אונד נון
איטצט האט ער אויך מיינען
זעענען גענאָממען! אונד
שפראך פֿערנער: האסט רוא
מיר קיינען זעענען צוריק בע-
האלטען? (לז) יצחק אנטוואַר-
טעטע, אונד שפראך צו עשו:
דא איך איהן דיר צום העררונגעמאַכט, אַללע וויינע כהידער איהם צו קנעכטען אונטערנע-
בען

תרגום אונקלוס

וְחַכְמַנֵי דְגוֹן סָרְתִין וַיִּמְנִין ית בכירותי נסיב
וְהָא כְעַן קָבִיל בְּרַכְתִּי וַאֲמַר הֲלֹא שְׂבַקְתָּ
לִי בְרַכְתָּא: (לז) וְאַתִּיב יִצְחָק וַאֲמַר לַעֲשׂו
הָא רַב שְׂוִיתִיה עֵילוֹךְ וַיִּת כָּל אָחוּהִי יְהִיבִית
ליה

ר ש י

ארבנו ורכב וכמן ויש מתרגמין וחכמני
נתחכם לי: אללת. ל' הפרשה כמו ויאכלל:
(לז) הן גביר. ברכה זו שניעית היא והוא
עושה אותה ראשון חלא אמר לו מה תועלת
לך בברכה חס מקנה נכסים שלו הם שהרי
גביר שמתיו לך ומה שקנה ענד קנה
רבו

ב א ו ר

הדבר לדעת הרד"ק נשרשים שרש כיוצא שרשו לא כ' נראית כה"א הרלחת וגם ירשת (מלכים א' כ"א י"ט),
המן השלע הזה (במדבר כ' י'), והדומים להם, וכן פי' הרשב"ע הכי כמו חמת, וכן הכי חמי אתה
(בראשית כ"ט ט"ו), וכן תרגם אונקלוס פה, ימות, ויב"ע, בקושטא, חבל נפסוק הכי חמי
אתה תרגמו שניהם ל' תמיהה, והרשב"ם פי' באופן אחר ודחוק הוא, ויותר מתייבש פירש"י
שפי' שניהם לתמיהה, שחל לך נקר' שמו יעקב על שם סופו שהוא עתיד לעקבני עב"ל, ויותר
מדוקדק הוא ודרך נחות שהכוונה היא על היו"ד של יעקב שהיא לעתיד כמו כי כל חס עקוב
יעקב (ירמ' ע' ג'), וחס בגביל הגקב שאחז כידו לח ה"ל כריך הקורא להוסיף היו"ד, רק
הוא ע"ג הגמיל, וחולי זאת היא ג"כ כוונת רש"י, חבל לפי פירושו שהעקבה אשר יעשה
היתה סנה לקריאת השם במולדו, ראוי לכתוב ויעקבני או לפחות חסר כחן עיקר הסנה
והתחיל בתולדה הנמשכת ממנה, והוא קצר לאון, וגם חין היו"ו מחובר' היטיב, חבל לפי
כוונת המתרגם השאכנזי יהי' השם סנה של העקבה (ולא קריאת השם כי לח היתה רק על
שם העקב שאחז בו, רק הוא ע"ד שאמרו חז"ל שחל גרים), ושעור הכתוב כאשר נאמר כ"ע
סבורנו וז"ל הכי קרא שמו יעקב ויעקבני, האמנם בגביל שקרא הקורא את שמו יעקב קרה
זה שיעקבני לשם גרי' עב"ל, ותהי' היו"ו מחברה ב' השאמרים המתחמסים בסנה ככל אשר
הווי"ן הדושות חלי, ורבות הן במקרא: קרא, הקורא: ויעקבני, ענין חרמות ועמקה וכן
בעקבה (מלכים ב' י' י"ט), ויתכן היותו מליכא שחלה מדרך האנשי' המתחמקים זה עם זה,
שנאשר ירסה האחד שלח יגבר נאמו על רעהו, יערים לחאחז בעקבו דרך סמורגית, ולהשליכו
חרבה בארמה: ויאשר, עוד: חלא, עיקרה לח, והה"ל לתמיהה, כן פירש הרד"ק מלה
זאת נשרשים שרש לו: אצלח, מענין חכל המזבח (ויקרא א' י"ו), ופי' כלומר חס לח הנות
חלך שום ברכה בעבורי חלא חכל נסת לו חיד היה זה, וכן פי' הרשב"ע עונת לי חלך,
ואונקלוס ויב"ע תרגמו שבקת וכן פי' רש"י לאון הפרשה, ועיין מ"ש בפ' בהעלתך על מלת
וחללתי (במדבר י"א י"ז): (לז) ואח כל אחיו נתתי לו לעבדים, חינוו ברכת הוא גביר

ה מ ע ר

ולמה לא תברכני? אך מחזק רגשות נפשו לח השלים דבריו, ולזה יולדק הקמ"ץ במלת חני.
(לז) אח בכרתי לקח, ירסה כי יחזק לח ילע עד עתה מזה דבר (קס גם לח העלים זאת
יעקב

וּדְגַן וְתִירֵשׁ סִמְכָתָיו וּלְכָה אִפּוּא
 מָה אַעֲשֶׂה בְנִי: (לח) וַיֹּאמֶר עֲשׂו
 אֶל־אָבִיו הַבְּרָכָה אַחַת הוּא לְךָ
 אָבִי בְּרַכְנִי גַם־אֲנִי אָבִי וַיֵּשֶׂא
 עֲשׂו קָלוֹ וַיִּבֶךְ: (לט) וַיַּעַן יַצְחָק
 אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה מִשְׁמַנִּי

בען, אונד איהן מיט געטריי-
 דע אונד מאסט פֿערוואַרנט זאָ
 געהע הין, מיין זאָהן! וואָס
 זאָלל איך טהון? (לח) דאָ
 שפראך עשו צו זיינעם פֿאַטער:
 האַסט דואַ דען נור אַיינען
 זעגען? זעגע מיך דאָך אַיך,
 מיין פֿאַטער! אונד ערהוב זיך
 גע שטיממע, אונד וויינטע.
 (לט) אונד זיין פֿאַטער יצחק ער-
 וויעדערטע: זאָ ווירד דען דיין

הארץ

ר ש י

תרגום אונקלוס

לִיה לְעַבְדֵּיךָ וְעַבְדֵּיךָ וְחִמְרֵיךָ וְלִךָ בְּעֵן
 מָה אַעֲבִיד בְּרִי: (לח) וַיֹּאמֶר עֲשׂו לְאָבוּהַי
 הַבְּרָכָה הַדָּא הִיא לְךָ אָבָא בְּרַכְנִי אָף
 אָנָּא אָבָא וְאָרִים עֲשׂו קָלִיָּה וּבְכָא: (לט) וַאֲחִיב
 יַצְחָק אָבוּהַי וַאֲמַר לִיה הָא מְטוּבָא דְאַרְעָא

רנו: ולכה איפוא מה אעשה. איה איפוא
 אַנקש מה לעשות לך: (לח) הַנְּרַכָּה
 אַזַּת. ה"א זו משמעת לזן תמיה כמו
 הנמנים. השמה היא (נמדבר י"ג).
 הנמות נבל (שמאל ב' ג'): (לט) משמני
 הארץ וגו'. זו איש ליהא של יין:
 וכה

ב א ו ר

לאזיך שכר אַזר הן גביר שמתיו לך, אכל יתכן שיהי' הוא הנביר ולא יהיו הם עבדים כענין
 בי יהודה גבר באזיו (ד"ה א' ה' ב'), אכל אמר נתתי לו לעבדים מאמרו וישתחוו לך בני
 אמך כי הוא השתחוות העבד לאדוניו כמו שאמר יענדוק עמים וישתחוו לך לאמס, וטעם
 זאת כל אחיו כטעם אחיך ובני אחיך יזכירם בל' רבים לרמוז על כל זרעו של עשו. (הראב"ן):
 והגן וחירש סמכתיו, רובה לימר סמכתיו לו שיהיו סמוכים וקרובי' לו לעולם, וכן ורוח
 נדיבה חסמכני (תהלי' נ"א י"ד), שזהיה סמוכה וקרובה לו, או יהיה פירושם סעד ומזען
 ויהיה חסר ב"ת השמוש כאלו אַזר ובדגן ותירש, וכן מתורגם בל"א: ולכה אפוא מה אעשה
 בני, א"ת ולך כען מה אעביד ברי, וכן פי' רש"י איה איפוא מה אַנקש לך עכ"ל, ויהיה ולכה
 מלת הטעם לזכר ולא פעל, וגם המאורה הסכימה לפי' זה שמסרה בן ד' כתיב ה"א בסוף
 חיבותא וסי' ולכה אפוא מה אעשה בני, ולכה אין בשרה מלאה (שמאל ב' י"ח כ"ב), שמלה
 לכה קלון (ישעי' ג' ו'), ולכה לישעיה לנו (תהלים פ' ג'), וכל לשון הליכה בתוב ה"א בר
 מן ג' וסימן וכו' עכ"ל, ש"מ דהך דהבא איננה לשון הליכה, אכל יב"ע תרגם, ואזיל ותטרד
 מימי דמה אעביד לך בני, תרגמו לשון הליכה, והנני' תסכים לפירושו, כי מלת אפוא
 מיטעמת בטעם ז"ק נמשפט המאמר הנשלים, כי מה אעשה בני הוא מאמר אַזר, ואם איננה
 מל' הליכה לא נש' נה המאמר עדיין ואיננה ראוי' לז"ק, ולכן גם המתרגם האשכנזי תרג'
 לשון הליכה: אפוא, זה הוא לשון עתה כמו שת"א, או יהי' לתקון הלשון כמ"ש בשם הרשב"ס:
 (לח) הַבְּרָכָה, ה"א לתמיה כדעת רש"י ז"ל וכן מתורגם בל"א, וראוי' להיות בת"ס, רק
 בעבור שזו הני"ת שלא יתחברו ב' שואין בראש התיבה, לכן ה"א נפתח לבד, והיא כנעיש
 והכי"ת רפה: (לט) הגה משמני הארץ יהיה מושבך, טעם הנה לאמר הנה אוכל לתת לך

ה מ ע ר

יעקב מאמו), ואולי שאל יצחק את עשו איך היה הדבר, והוא סיפר לו, אך שהפסוק לא
 יזכיר זה בדרכו לקבר, ומזה עוד נתברר כי ליעקב ראוי הברכה כי לו משפט הנכורה, ולכן אמר
 לו ואם אחיך מעבוד ולא הבאיד ממנו כי שמהו לגביר לו כי מידו היתה זאת לו והוא היה בעובדיו.
 (לט) הגה משמני הארץ, ראה נא איך נגדעת ברכת עשו מברכת יעקב, אך בדבר שהשוו
 שניהם

תולדת כו

הָאָרֶץ יְהִי מוֹשְׁבָהּ וּמִטְלָהּ
הַשָּׁמַיִם מֵעַל: (מ) וְעַל-חֶרְבֶּךָ
תַּחֲיָה וְאֶת-אַחֶיךָ תַעֲבֹד וְהָיָה
כַּאֲשֶׁר תִּרְיֹד וּפְרַקְתָּ עָלָיו מֵעַל
צוּאָרְךָ: (מא) וַיִּשְׁטֹם עֵשָׂו אֶת-

יעקב

תרגום אשכנזי דרט

וְהָהָנוּיטֶץ זֵיין, וּוּאָ פֶעטטִיג:
קײט דער ערדע אײזט, אונד
טהוױא פֶאָם הױטמעל הערעכט
(מ) דײן שױעררט ווירד דײך ער-
האַלטען, דײנעם כּהודעס
ווירסט דוא דײנען, יעדאך
ווען דוא גענוג געליטטען,
זײן יאך פֶאָן דײנעם האַלדע
ווערען. (מא) עשו וואר

יעקב

תרגום אונקלוס

יְהִי מוֹחֲבָהּ וּמִטְלָהּ דְשָׁמַיָא מֵעֵילָא: (מ) וְעַל
חֶרְבֶּךָ תַּחֲיָה וְיִתְּ אַחֶיךָ תַפְלַח וְיִהִי כִד יַעֲבֹדוּן
בְּנוּהֵי עַל פְּחָגְמֵי אֹרִייתָא וְתַעֲדֵי גִירֵיהּ יַעֲלֵ
צוּאָרְךָ: (מא) וַיִּטֵּר עֵשָׂו רִבְבוּ לְיַעֲקֹב עַל

(מ) והיה כאשר תריד. ל' לער כמו ארד
בשימי כלומר כשיעברו ישראל על התורה
ויהיה לך פתחון פה להלטה על הנכבות
שנעל ופרקת עלו וגו':
יקרבו

ב א ו ר

משמני הארץ ומטל השמים כי לשניכם יספיק שיהי' משמני הארץ וטל השמים, אבל בענין
המשלה שלו תהי' ולו תעבוד, (הרמב"ן), ובעור המזמר הנה במקום משמני הארץ יהי' מושבך:
ושטל השמים מעל, ירד לך, או שאוסב על יהי' מושבך, ובעורו במקום שירד טל השמים
מעל יהי' מושבך: (מ) ועל חרבך החיה, כמו בחרבך וכן כי לא על הלחם לבדו יסיה האדם
(דברים ס' ג') בלחם, ואין הברכה שתהי' מקיתו משלל האויבים בחרבו כי הנה נתן לו משמני
הארץ ומטל השמים ובה יסיה, אבל הענין לומר שיהי' במלחמותיו כי ינחם ולא יפול בחרב
אויב, ועל כן אמר זאת חסדך מעבד שלא תתנבד עליו והוא יגבר עליך, (הרמב"ן), ויתישב
לפי דבריו מה שאמר פה ואת חסדך תעבד אף שאיננו מכלל הברכה, ולפי דעתי הולך לומר
לו זה בעבור הברכה שאמר והי' כאשר תריד ופרקת עלו מעל צווארך, והראש"ם כתב ועל
חרבך תחיה, אומנותך שהיית כד חיות בכלי זייך עכ"ל: והיה כאשר תריד, כמו תרדה
לשון משלה והם שני שרשים והענין אחד, ופי' כאשר תמשול כלומר כשיבוא עת המשלה
לך שישראל יעברו על התורה ויפרקו מעליהם עול המצות ופרקת עלו מעל צווארך, ויש
מפרשים אותו מלשון ארד כשיסוף (תהלים נ"ה ג'), ופירושו כשתריד כשיחך להשם מתגרת ידו,
והיינו כשיעבוד כד בפרק ולא תוכל לסבול, או ירחמך האל ופרקת וגו', כן פי' רש"י והראש"ם
והרמב"ן והראש"ם, וכן מתורגם בל"א: ופרקת, הרד"ק בשרשים שרש פרק פי' שהוא ענין
שבר והפרשת דבר מדבר, וכן פי' הראש"ם שהוא מגזרת מפרק הרים, (מלכים א' י"ט י"א),
וכן מפרקתו (שמואל א' ד' י"ח), ולפי שהוא עשוי פרקים פרקים נקרא כן, וכן מתורגם
בל"א, ולשון הרמב"ן ירמוז לישראל שלא יתגרו בס יותר מדאי והוא מה שזוה הכתוב ונשמרתם
מאד, אל תתגרו בס כי לא אתן וגו' (דברים כ' ג' וד') עכ"ל: (שא) וישטם, נטר איבה וכן
וישטמהו

ה מ ע ר

שניהם, והוא משמני ארץ וטל השמים, כי ביעקב אמר ויתן לך האלהים אבל בעשולא הזכיר
בשם ה' בכל הברכה, כי היא היתה רק בדרך שאלה ונקשה ולא על דרך הנטחה, כי לא דבר
נו עתה רוח ה', וכן אמר הראש"ם: והנכון בעיני שברכת הונויא כעין חפלה היא.

יעקב על-הברכה אשר ברכו
 אביו ויאמר עשו בלבו יקרבו ימי
 אבך אבי ואהרגה את יעקב
 אחי: (מב) ויגד לרבקה את דברי
 עשו בנה הגדל והשלח ותקרא
 ליעקב בנה הקטן ותאמר אריו
 ריגה עשו אחיה מתנתם לך

יעקב נראם, ווענען דעם זעע-
 נענס, דען איהם זיין פֿאַטער
 געזעגעט; אונד עשו שפראך
 אין זיינעם הערצען: דיא
 טרויערמאנע מיינעם פֿאַטערס
 ווערדען קאַממען, זא ווילל אדך
 מיינען ברודער יעקב אומבריי-
 גען. (מב) מאן הינטערבראַט-
 מע דער רבקה דיא וואָרטע
 איהרעם עלטעסטען זאָהנעם
 עשו'ס, דאָ שיקטע זיא, ליעם
 איהרען יינגסטען זאָהן יעקב

רופען אונד שפראך צו איהם: ויעהע! דיין ברודער עשו געהטראַמיט אום, דיך אומצוכרייג-
 נען

תרגום אונקלוס

ר ש י

ברכתא די ברכיה אביה ויאמר עשו בלביה
 יקרבו ימי אבך דאבא ואקטול ית יעקב
 אחי: (מב) ואחזה לרבקה ית פתגמי עשו
 ברה רבא ושלחת וקרת ליעקב ברה ועירא
 ואמרת ליה הא עשו אחוק כתיב לך לטקטלה:
 וכען

(מא) יקרבו ימי אבך אבך כמשמעו
 שלא אלער אד אבך ומ"א לכאס פנים
 י: (מב) ויגד לרבקה: ברוח הקדש
 הוגד לה מה שעשו מהרהר בלבו: מתנחם
 לך. נחם על הצרות לחצוב ממצנה אצרת
 להתנכר לך ולהרנק. ומ"א כנר אצת
 מ צעניו וצתה עליך כוס של תנחומים.
 ולפי ששטו לשון תנחומים מתנחם הוא
 על

ב א ו ר

וישטמהו (בראשית מ"ט כ"ג): על הברכה, בשביל הנרכה, והס"א לידעה: ויאמר עשו
 בלבו, יתן שגלה סודו לאחד מאחיו, (הראש"ע), ולשון הרמב"ן ואין לורד כי ההשכמה
 בדבר אשר ימלך האדם עם לבו תקרא אצירה עם הלכ אצ"ס זיהיה זה דיבור בשפחים וכן
 בלב ולב ידברו (תהלים י"ב ג'), כי הרטון יקראו לב, וגם כל שרית ישראל לב אחד להגליך
 את דויד (ד"ה א' י"ב ל"ז), שהיו כלם על אותה ההשכמה והיו מדברים בה, וכן ויאמר
 ירבעם בלבו (מלכים א' י"ב כ"ו), וכן אר ארצות ארץ טרם אכלה לדבר אל לבי (בראשית כ"ד
 מ"ה), והיתה גם תלה בשפתו ויאמר ה' אלהי ארני אברהם (שם י"ג), אכל טרם אכלה
 לדבר אל לבי טרם השלימי מה שעלה בדעתי, ויאמר כאן באר באה משעמה גדולה ננס
 עזו לשטום אז יעקב על הנרכה עלה בלבו שיהרג את אחיו והיה מתנחם בזה מרוע לבו וזה
 טעם ויגד לרבקה את דברי עשו ולכך אמרה מתנחם לך, ורש"י כתב ברוח הקדש הוגד לה
 מה עשו מהרהר בלבו וכן בבראשית רבה ואם כן יהיה דברי עשו ומתנחמו עם הלכ כמו
 דברתי אני עם לבי (קהלת ז' י"ו) עכ"ל: יקרבו ימי אבך אבך, כי כתיב לא ילעגו או מספרו
 שלא יקללו ותהפך ברכתו לקללה ורבקה פזזה שאי ימות הזקן פתאום ויהרגו או שאי
 יזמן לו בחייו ויהרגו. (הרמב"ן): ואחזה, הה"א נוספת מאותיות האמנ"תו, והשלה מבנין
 הקל, ומנהי השרש הזה בכל המקרא להיות ארצות ית"ן נפתח להרמנת הה"א, ובאל"ף חית"ן
 לא נמלאת רק ה' פעמים, ורק אותה שנכאן נפתח האל"ף, ור' הנשארם האל"ף בסגול
 והה"א במ"ס: (מב) ויגד לרבקה את דברי וגו', באה מלת את אחר בנין הפעל, ועיין בהקדמה
 ובתקלת פ' בראשית: וחשלה ותקרא ליעקב, כי היה יעקב נמקום אחר אינו באהל אביו
 ואמו כי ה' מתחבא מפני עשו אחיו שהי' לועק עליו והי' מתניש ממנו או מתחסד. (הרמב"ן):
 מתנחם לך להרגך, לפי ששטו לשון תנחומים מתנחם הוא על הנרכות בהרגתך, (רש"י),
 וכן

תולדת כו

תרגום אשכנזי רי

להרבה: (מג) ועתה בני שמע בקלי וקום ברח-לה אל-לבן אחי הרנה: (מד) וישבת עמו ימים אחדים עד אשר-תשוב חמת אחיה: (מה) עד-שוב אף-אחיה מאז ושכת את אשר-עשית לו וש-חתי ולקחתיה משם למה

געו. (מג) ראהער מיין זאָהן! געהאַרבע מיינער שטיממע, מאַכע דורך אויף, אונד פליע-הע הין צו מיינעם ברודער לבוגעןהרו, (מד) בלייבע בייא איהם אייניגע צייט, ביז זיך דיינעם ברודערס היטצע גע- לענט האַט, (מה) ביז דיינעם ברודערס צאָרן פאָן דיר זיך אַבגעווענדעט, אונד ער פֿער- געססען האַט, וואָס דוא איהם געטהאָן; זאָ ווילל איך אַלס- דאָן שיקקען, אונד דורך פאָן דא אַכהאַלען לאַססען. וואָרום זאָלל איך אייערער ביי- דער

אשכל

תרגום אונקלוס

ר ש י

וכען ברי בביל מני וקום איזיל לה לוח לבן אחי לחרו: (מד) ותחוב עמיה יומין ועירין עד דתחוב תימחא דאחיה: (מה) עד

על הנרות בהריגתך: (מד) אחדי- מועטים: (מה) למה אשכל. אהיה שכולה משניכם. הקונר את בניו קרוי שכול וכן ביעצק

דיתוב רוגזא דאחיה מנה ויתנשית די עבדת ליה ואשלח ואדברינה מתמן למא אחכל

ב א ו ר

וכן פי' הראב"ע, ולפון הרמב"ן ופשוטו מתנחם כך וכן כי נחר אהיה לבן ישי (שמיאל א' כ' ל'), והחזיק לו (שס ב' ט"ו ה'), ורבים כן, או פירוש מתנחם עליך כמו וישאלו אנשי המקום לאשתו (בראשית כ"ו ז'), ויפל לאסיו (ש"א ב' מ"א), כי כן לוי לו המלך (אסתר ג' ב'), אכל אונקלוס אמר כמין לך, אורב לך, ונראה מדעתו כי טעם מתנחם לך שאראה עכמו לך מנחם על ענין הנרות וכאלו אינו מקפיד בהן והוא מלרב כדי שלא תשמר ממנו ותרגם הצנין אל הלשון עב"ל, וכן תרגם יב"ע, וכן מזורגס בל"א: (מר) אחרים, מועטים ולפי שהאזד הוא חמלת המספרים והוא המעט שנספרים יכנו הדבר המועט באזד, וכן כימים אשדים (בראשית כ"ט ב'), ודקדוק מלת אשדים כתנתי לעיל (כ"ו י'): תמח, שרשו יחס, והחס הנפרד תמח בפלס עצמה מן יען, שנה מן יסן, ובסמיכו' עצמה ה' (תהלים ל"ג י"א), שנת המלך (אסתר ו' א'), ולפי שיתחאם האדם בעצ כעסו, וכן הנעם מרוב חמימות האדם הוא נקרא הנעם חמה, ולכן תרגם יב"ע מלת חמת, ריתחא, ומלת אף, רוגזא, וכן המתרגם האשכנזי תרגם חמת (היטלע) ואף (לוקרן), ומדוקדק הלשון בכתוב שלא אחר אכל חמת ממך כי חמימות הנעם לא תתיקם רק אל הכועס, והחמימות תוליד הרוגו על הנכעס, כי טרם התכעסו תולד בלבו החמימות על הדבר ההוא, ולא יוכר אז עדיין על מי יכעס, ומן החמימות יולד הרוגו על הנכעס, ואז יוכר לפעמים מי הוא הנכעס, ולכן במלת אף אמר ממך: (מה) אף, עקרו אָף בסגול וחסרה עי"ן הפעל ממנו ונבלעה כגש עם הכנויים אפן אָף אָפי: ושכת את אשר עשית לו, ושכת הוא פעל המחזקר מעבר ועתיד, והכוונה שאז יהי' עבר ויהי' כבר נשכת אללו, וגיין מ"ש נס' ויחי בספ' ומלדתך אשר הולדת וגו' (לקמן מ"ח ו'): למה אשכל גם שניכם יום אחד, שעורו, למה תסבב (אס לא תנחת) שאהי' שכולה משניכם ביום אחד, והקונר את בניו קרוי שכול כמו ואני כאשר שכלתי שכלתי (שס מ"ג י"ד), ואשכל הוא פעל עומד:

גם

תרגום אשכנזי

תולדת כו כח

אֲשַׁכַּל גַּם-שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד:
 (מו) וְתֹאמַר רַבָּקָה אֶל-יִצְחָק
 קִצְתִּי בְחַיֵּי מִפְּנֵי בְּנוֹת חַת אִם-
 לֵקַח יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבְּנוֹת-חַת
 כְּאִלֶּה מִבְּנוֹת הָאָרֶץ לָמָּה לִּי
 חַיִּים: כח (ח) וַיִּקְרָא יִצְחָק אֶל-
 יַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ וַיְצַוֵּהוּ וַיֹּאמֶר
 לֹו לֹא-תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת בְּנֵעִן:
 (ג) קוּם קַדְּ פָּדְנָה אֲרָם בֵּיתָה

דער אויף איינען טאג בע-
 רויבט ווערדען? (מו) אונד
 רבקה שפראך צו יצחק: מיר
 אזט דאז לעבען צו-ווידער פאר
 דען טעכטערן דעם חת! ווען
 יעקב פאן דען טעכטערן דעם
 חת איינע הייראטהעט, וויא
 דיעזע זינד פאן דען טעכטערן
 דעם לאנדעס, וואצו זאל
 מיר דאז לעבען?

כח (ח) יצחק ריעף דען יעקב,
 זעגנעטע איהן, גאב
 איהם זיינע בעפעהלע, אונד
 שפראך צו איהם: הייראטהע
 קיינע פרויא פאן דען טעכ-
 טערן כנען'ס! (ג) מאַכע דײך אויף, רײזע נאָך פֿון אַרם צום הויזע כחואל'ס, דיינער מיט-

בתואל ק' זעירח טערן כנען'ס! (ג) מאַכע דײך אויף, רײזע נאָך פֿון אַרם צום הויזע כחואל'ס, דיינער מיט-

תרגום אונקלוס

ר ש י

אָחָבֵל אָף תְּרוּיִכוֹן יוֹמָא חָד: (מו) וְאָמַרְח
 רַבָּקָה לְיִצְחָק עֵקִית בְּחַיֵּי מִן קָדָם בְּנֵת
 חַתָּאָה אִם גְּסִיב יַעֲקֹב אֶתְחַתָּא מִבְּנַת חַתָּאָה
 כְּאֵלִין מִבְּנַת אַרְעָא לְמָא לִי חַיִּין:
 כח (ח) וַיִּקְרָא יִצְחָק לְיַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ יִרְמִיָּה
 וַיִּפְקְדֵיהּ וַיֹּאמֶר לִיה לֹא תִסַּב אֶתְחַתָּא
 מִבְּנַת בְּנֵעִן: (ג) קוּם אִיוִּיל לְפָדְן אֲרָם לְבֵית
 כחואל

זיעק: אמר כאשר שכלתי שכלתי: גם
 שניכם. אם יקום עליך ולמה מהרגנו
 יעמדו בניו ויסרגוך ורומ הקדש נזרקה
 בה ויתנבא' שניום אחד ימותו כמו ששירש
 בסוטה פרק המקנול לאשתו: (מו) קלתי
 בחיי. מאשתי בחיי:

כח (ב) פדנה. כמו לפדן: ביתה בתואל.
 לבית בתואל כל מינה שזכיכה
 לש"ד בתחלתה העל לה ה"א בסופה:
 ואל

ב א ו ר

גם שניכם, ענינו לחוספת כל אחד לרבות על חנרו וכן גם אנחנו גם אחת (שם ח'), כי
 אם יהרגך יהרג גם הוא ע"י גואלי הדם, וסו"ל אמרו בסוטה (דף י"ג ע"א), שניום אחד
 נקברו שניהם, אבל לא מתו ביום א', וכ"ה גם כוונת רש"י, רק שזיכר בלשון: (מו) קצזי
 בחיי, מאשתי בחיי, (רש"י), וכן מזורגס בל"א, ושאר קין, והראב"ע כתב שהוא כמו השוק
 וכן בעלה ביהודה ונקילנה (ישג' ז' ו'), וכן אשר הנתוב אשר אחת קן (שם י"ו) עכ"ל, ור"ל
 שפירושו כמו לוקה שרשו לוק, וכן ס' הרד"ק בשרשים שרש קין, וכן ת"א, עקית, ויכ"ע,
 איתצקית, אבל סוף הספוק לשה לי חיים יוכיח על כוונת רש"י: אם לקח יעקב, דרך חכמה
 שארה רבקה ליצחק להרחיק יעקב מעשו ולא גילתה לו שבניל שטימת חמיו עשה כן,
 (הראב"ע), ותיבת כאלה מוסבה על נשי עשו שכן מננות חת, ואשרה אם יקח יעקב מננות
 הארץ, מננות חת שכן רעות במדותיהן כנשים הזלה שכן לנו מרת רוח, למה לי חיים:

כח (ב) קום, ענין זרוח כלומר מצתה לך פדנה ארם: פדנה, בחוספת ה"א בסוף במקום
 לש"ד בתחלתה, וכן ביתה בתואל, ונכא במלז פדנה פתח קטן גדל"ת במקום פתח
 גדול